

God inkomstutveckling inom jordbruket

Vi studerar inkomstutvecklingen för svenska jordbrukarhushåll under perioden 1997-2012. Vi skiljer mellan individuella- och hushållsinkomster, mellan hushåll med och utan partner, mellan jordbruk med olika produktionsinriktning, storlek och lokalisering och mellan olika inkomstslag (förvärvsinkomster från jordbruks- respektive annan verksamhet samt disponibel inkomst) och jämför med befolkningens inkomstutveckling i stort. Vi finner att:

- Jordbrukarhushåll har lika hög disponibel inkomst som andra hushåll men lägre förvärvsinkomst.
- Jordbrukarhushållens förvärvsinkomster har ökat mer än andra hushålls förvärvsinkomster
- Ökningen beror lika mycket på att driftsledarens inkomster från jordbruk har ökat som på att partners inkomster från arbete utanför gården har ökat.

Bakgrund

Ett av målen för EUs gemensamma jordbrukspolitik (GJP) är att ge jordbrukare en skälig levnadsstandard. Som indikator används vanligen inkomst. Studier för EU har visat att jordbrukarhushållens inkomster var i nivå med inkomsterna för andra hushåll vid millennieskiftet. Detta berodde huvudsakligen på att jordbrukarhushållen – och framförallt jordbrukarens partner – ägnat alltmer tid åt arbete utanför jordbruket. Dataunderlagets kvalitet har dock ifrågasatts och sedan 2002 saknar EUs statistik uppgifter om jordbrukarhushållens inkomster från andra sektorer. Dessa uppgifter finns tillgängliga för Sverige och syftet med vår studie är att undersöka svenska jordbrukarhushålls inkomstutveckling under 2000-talet.

Det är dock inte säkert att *hushållsinkomsten* är den bästa indikatorn för levnadsstandard. Vid jämförelser mellan sektorer (eller kön) används istället vanligen individuella inkomster. Dessutom, om huvudorsaken till att jordbrukarhushållens inkomster ökar är att partnern ägnar mer tid åt arbete utanför gården är det svårt att hävda att levnadsstandarden förbättrats pga. utvecklingen inom jordbruket. Vi undersöker därför utvecklingen för såväl hushållsinkomster som individuella inkomster. Studien är deskriptiv, dvs. vi analyserar inte orsakerna bakom inkomstutvecklingen.

Underlag

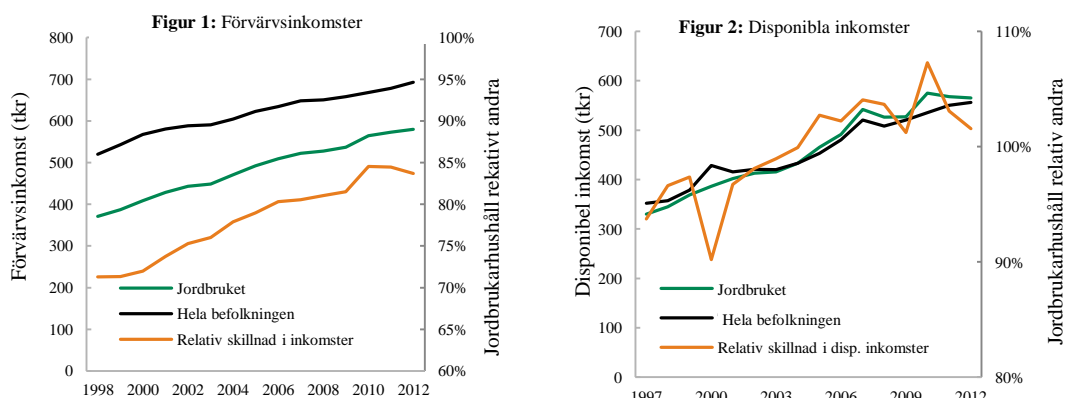
Sverige samlar årligen in uppgifter om utbildning, familje- och arbets-

marknadsstatus, sektorstillhörighet och inkomster på individnivå för befolkningen. Då det finns viss eftersläpning använder vi data för perioden 1997-2012. Jordbrukarhushåll definieras som hushåll där minst en medlem har inkomster från arbete eller näringsverksamhet i jordbrukssektorn. För att minska risken att resultaten drivs av utfallen för passiva jordbrukare med gårdsstöd som huvudsaklig jordbruksinkomst, inkluderas bara hushåll där driftsledaren haft inkomster från arbete eller näringsverksamhet i jordbrukssektorn under minst fem år. Materialet innehåller nästan 43 000 jordbrukarhushåll och driftsansvariga, drygt 34 000 partners och drygt 48 000 barn till jordbrukare. Inkomsterna mäts i 2012 års priser.

Separata analyser görs för jordbrukarhushåll där driftsledaren har respektive saknar partner, för hushåll med olika inriktning och i olika regioner och, i vissa fall, för hushåll med manlig respektive kvinnlig driftsledare. Resultaten jämförs med inkomstutvecklingen för Sveriges yrkesverksamma befolkning. Vi jämför då jordbrukarhushåll där driftsledaren har samma ålder som den äldste medlemmen i genomsnittshushållet i den yrkesverksamma befolkningen.

Hushållens inkomster ökar

Figur 1 och 2 visar hur jordbrukarhushållens *förvärsinkomster* (inkomst från arbete och näringsverksamhet), respektive *disponibla inkomster* (förfärs- och kapitalinkomster samt transfereringar, minus skatter) utvecklats i absoluta tal (vänster y-axel) och relativt andra hushåll (höger y-axel). Resultaten gäller jordbrukarhushåll med manlig driftsledare men är snarlika för dem med kvinnlig driftsledare.

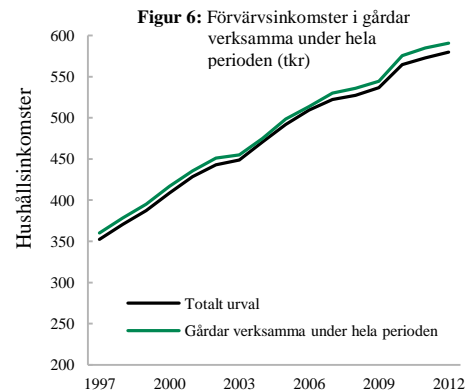
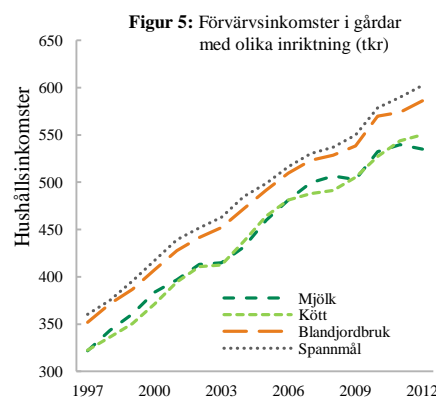
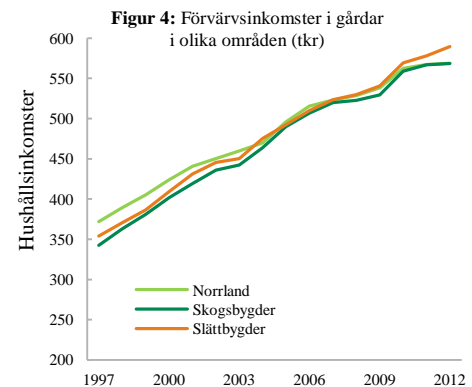
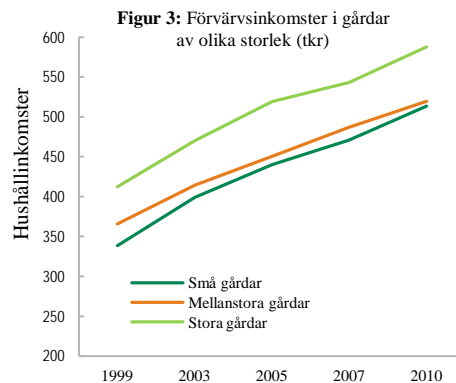

Förvärsinkomsterna ökade i både jordbrukar- och andra hushåll (de två övre kurvorna). Förändringen var dock större för jordbrukarhushållen; deras förvärsinkomster ökade från ca 70 till ca 83 procent av förvärsinkomsterna för hushåll i andra sektorer (nedersta kurvan). Skillnaden i förvärsinkomst har därmed minskat från 29 till 17

procent. De disponibla inkomsterna har varit ungefär lika höga som i andra sektorer under perioden, vilket tycks bero på att jordbrukarhushåll betalar mindre i skatt än genomsnittshushållet. Andra möjliga förklaringar är skillnader i kapitalinkomster eller transfereringar men jordbrukarhushållens kapitalinkomster är bara ca 5 000 kr högre än genomsnittshushållets och det finns nästan ingen skillnad i transfereringar mellan jordbrukar- och andra hushåll (observera att jordbruksstöden räknas som inkomst och inte som transferering).

Snarlik utveckling i olika slags jordbruk

Av figurerna 3 – 5 framgår att utvecklingen av jordbrukarhushållens förvärvsinkomster varit stigande och snarlik i gårdar av olika storlek, olika regioner och med olika driftsinriktning.

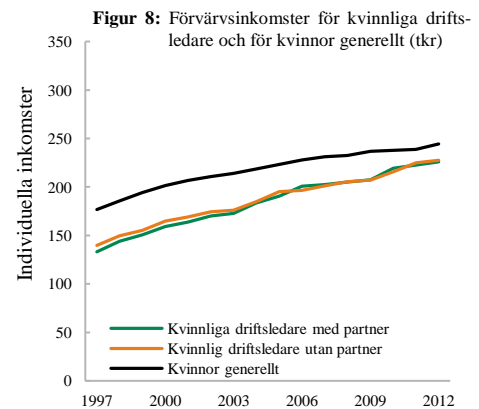
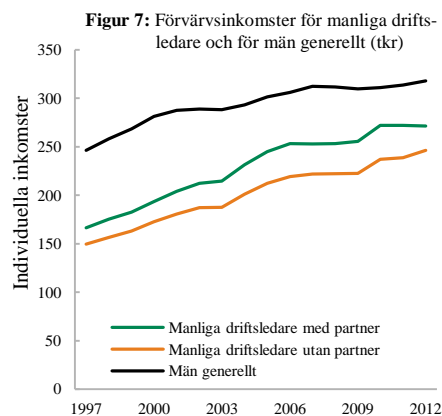

Eftersom vi studerar genomsnittet för respektive grupp skulle jordbrukarhushållens, relativt sett, stora inkomstökningar kunna förklaras av att strukturomvandlingen slagit ut de mindre effektiva gårdarna, medan de kvarvarande gårdarna i själva verket haft en svag utveckling. I Figur 6 jämförs därför utvecklingen för alla gårdar med den i gårdar som varit verksamma under hela perioden. Som synes är förloppet nästan identiskt. Utvecklingen tycks alltså inte bero på att jord-

bruk med låga inkomster lämnat sektorn; huvudorsaken till att jordbruk upphör är att den driftsansvarige blir pensionär. Förvärvsinkomsterna har således ökat snabbare i jordbrukarhushållen än i andra hushåll oavsett gårdsstorlek, region och inriktning.

Även individuella inkomster ökar

Att jordbrukarhushållens förvärvsinkomster utvecklats gynnsamt behöver inte betyda att de individuella inkomsterna för de som har sin huvudinkomst från jordbruk har gjort det. Figur 7 och 8 visar förvärvsinkomsternas utveckling för manliga respektive kvinnliga driftsledare (med och utan partner) i jordbruket, jämfört med utvecklingen för män respektive kvinnor generellt.

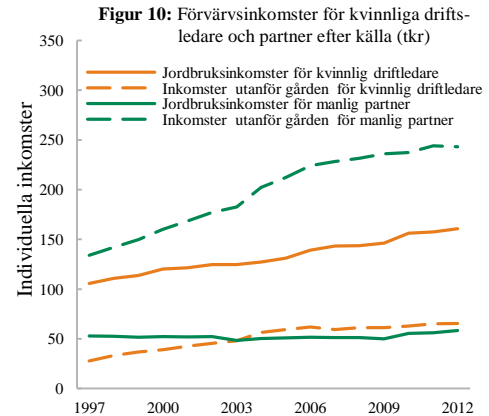
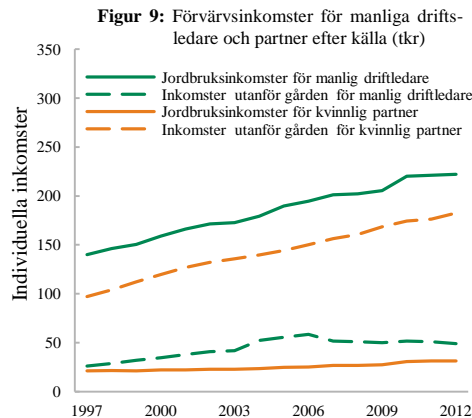

Figurerna visar att även de individuella förvärvsinkomsterna för manliga och kvinnliga jordbrukare har utvecklats bättre än för män och kvinnor i befolkningen som helhet. Både manliga och kvinnliga driftsledare har dock fortfarande lägre förvärvsinkomster än män och kvinnor generellt. Skillnaderna är större för män (23 procentenheter) än för kvinnor (7 procentenheter), även om förvärvsinkomsterna är högre för manliga än för kvinnliga driftsledare. Manliga driftsledare med partner har även högre förvärvsinkomster än de utan partner medan så inte är fallet för kvinnliga driftsledare. Detta kan bero på att manliga driftsledare gynnas av hushållets arbetsfördelning, alternativt på selektion (dvs. egenskaper som påverkar individens inkomst påverkar även sannolikheten att bilda familj).

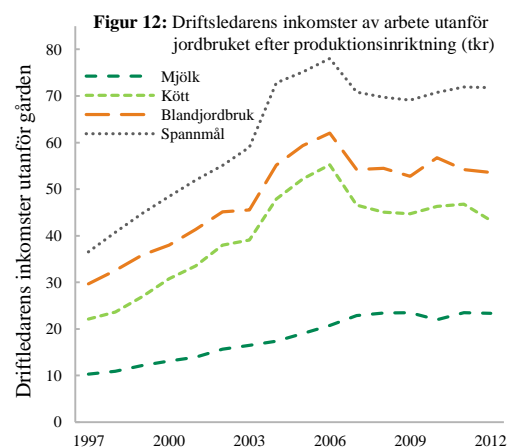
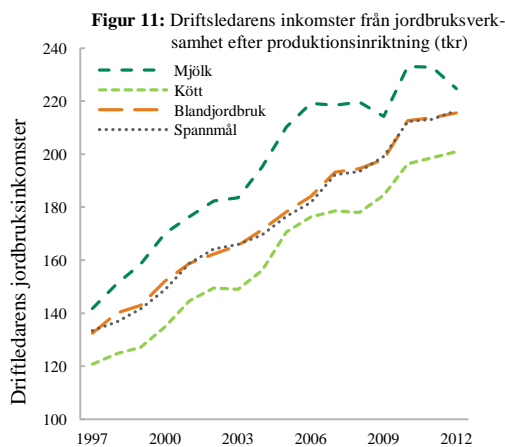
Inkomster från jordbruk och från annat arbete

Den positiva utvecklingen av jordbrukarhushållens förvärvsinkomster kan bero på att individernas inkomster från arbete utanför gården ökat. Figur 9 och 10 visar utvecklingen uppdelat på inkomster från jordbruk och annan verksamhet. För driftsledaren beror utvecklingen huvudsakligen på att dennes inkomster av arbete i jordbruket ökat (med ca 3 procent per år). Cirka 75 procent av driftsledarna ägnar

minst 90 procent av arbetstiden åt den egna gården. Samtidigt har partnerns inkomster från arbete utanför gården också ökat – ungefär lika mycket som driftsledarens inkomster från jordbruk i hushåll med manlig driftsledare och ännu mer i hushåll med kvinnlig driftsledare.

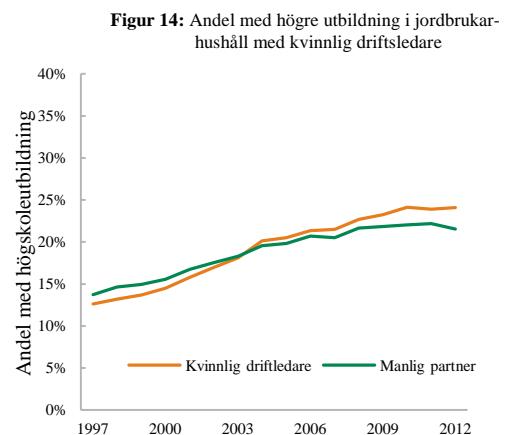
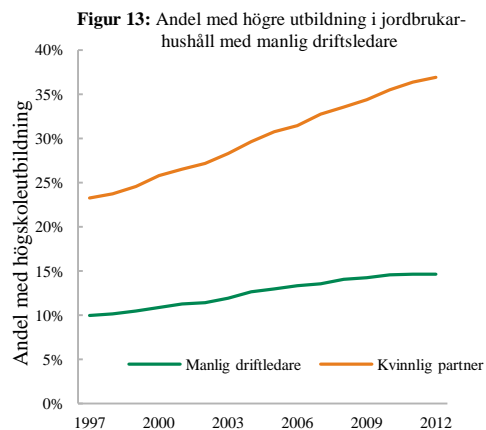

Utvecklingen av förvärsinkomster från jordbruk, respektive arbete utanför gården, i gårdar med olika inriktning visas i Figurerna 11 och 12. Mjölkbönder har de högsta jordbruksinkomsterna och köttproducenter de lägsta. Å andra sidan har mjölkbönder de lägsta inkomsterna från arbete utanför jordbruket medan spannmålsbönder har de högsta. Detta är inte oväntat då mjölkproduktion kräver en större kontinuerlig arbetsinsats än spannmålsproduktion. "Puckeln" i inkomster av arbete utanför jordbruket mellan 2003 och 2007 kan bero på att gårdsstödsreformen gav möjlighet till inkomster i form av stöd för enbart skötsel av jordbruksmark vilket lättare kan kombineras med arbete utanför jordbruket. Från och med 2007 krävs emellertid minst 4 ha jordbruksmark för att få gårdsstöd.

Tydlig arbetsdelning inom jordbrukarhushåll

Enligt Figur 9 och 10 ovan finns det en tydlig uppdelning av arbetet inom jordbrukarhushållet – driftsledaren fokuserar på jordbruket medan partnern arbetar i någon annan sektor. I hushåll med manlig driftsledare är partners jordbruksinkomster mycket låga. En möjlig förklaring fås när utbildningsnivån hos manliga respektive kvinnliga driftsledare och deras partners undersöks. Av Figur 13 och 14 framgår att skillnaderna i utbildningsnivå är betydligt större, och har ökat över tiden, i jordbrukarhushåll med manlig än med kvinnlig driftsledare.

Investeringar i utbildning föregår vanligen giftermål. Det är därför sannolikt att partners med högre utbildning valt en karriär som är svår att förena med jordbruksarbete. För partners till manliga driftsledare visar våra data att 65 procent av dem *bara* har förvärvsinkomster från andra sektorer än jordbruk och att mer än 50 procent av dem arbetar inom skolan eller sjukvården.

Slutsatser

Jordbrukarhushållens disponibla inkomster är i paritet med, men förvärvsinkomsterna lägre än, de för andra hushåll. Förvärvsinkomsterna har emellertid ökat snabbare i jordbrukarhushåll än i andra hushåll under perioden oavsett gårdens storlek, produktionsinriktning eller lokalisering.

Den gynnsamma utvecklingen av jordbrukarhushållens förvärvsinkomster beror lika mycket på att driftsledarens inkomster från jordbruk ökat som på att partners inkomster från arbete utanför sektorn ökat.

Det tycks vidare finnas en klar arbetsdelning där driftsledaren huvudsakligen arbetar på gården och partnern har en egen karriär utanför jordbruket. Detta tyder på att individuella inkomster är en lämpligare indikator än hushållsinkomster vid jämförelser av levnadsstandard mellan sektorer och kön.

Författare	Sören Höjgård och Martin Nordin
Källa	Højgård Sören, Nordin Martin. "Farmers' earnings and disposable incomes for Sweden in 1997-2012", <i>AgriFood Working Paper 2017:3</i>
Mer information	Martin Nordin Telefon: 046 – 222 07 90. e-post: martin.nordin@nek.lu.se

Vad är AgriFood Economics Centre?

AgriFood Economics Centre utför kvalificerade samhällsekonomiska analyser inom livsmedels-, jordbruks- och fiskeriområdet samt landsbygdsutveckling. Verksamheten är ett samarbete mellan Sveriges lantbruksuniversitet och Lunds universitet och syftar till att ge regering och riksdag vetenskapligt underbyggda underlag för strategiska och långsiktiga beslut.

Publikationer

AgriFood Economics Centre ger ut tre typer av publikationer som vänder sig till beslutsfattare, myndigheter och en intresserad allmänhet. **Policy Briefs** är lättillgängliga sammanfattningar av en av våra vetenskapliga publikationer. **Fokus** är kortare analyser och **Rapporter** är längre analyser som även ges ut i tryckt format. AgriFood skriver också vetenskapliga artiklar och working papers som i huvudsak vänder sig till en vetenskaplig publik.

Kontakt

AgriFood Economics Centre
Box 730, 220 07 Lund
AgriFood Economics Centres publikationer kan beställas eller laddas ned på www.agrifood.se
